

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Shoftim

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5565 [1804/1805]

I

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9656

(ל) הַלֹּואִי יִמְצְאוּ יַחְלִקוּ שָׁלֵל
רַחֲמֵי רַחֲמָתִים לְרֹאשׁ גִּבּוֹר
שָׁלֵל צְבָעִים לְסִסְרָא
שָׁלֵל צְבָעִים רִקְמָה צְבַע
רַקְמָתִים לְצוּאֵרֵי שָׁלֵל :

(לא) כִּן יֵאָבְדוּ כָּל-אֲוִיבֵיהֶ
יְהוֹרָה וְאֶהְבִּיו כְּצֵאת
הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבְרָתוֹ וְהַשְּׁקֵט
הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה :

ו (א) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל הָרַע
בְּעֵינֵי

רש"י

(ל) הלואי ימצאו יחלקו שלל . והוא מעבכין :
רחמתי לראש גבור . ומצויים כמים יפות שבישראל
כל אחד מהם יש לו במטתו שמים ושלוש כמים :
(לא) כן יאבדו . דבורה אומרת תכחומין של
הכל הן להם : כן יאבדו כל אויביה' . כאשר
אבד הוא : ואוהביו כלאת השמש בגבורתו .
לצתיד לכל שבעתים כאור שבעת הימים שהיא
על אחת שלש מאות וארבעים ושלוש כמספר
ארבעים ותשע שבעות : ותשקט הארץ . אין זה
מדברי דבורה אלא מדברי כותב הספר :
ו (א) ויעשו הרע . עד כאן נאמר ויחסיטו
שהיה

(ל) וַיִּצְלַח וַיִּשְׁלַח וַיִּשְׁלַח וַיִּשְׁלַח
בִּיְמֵי טְהוֹמָתוֹ? יַעֲדֵם שְׁטְרוּיִטְר
אֵיין , צוּוּאָ מַעֲרֵכֶן צוּם לְאַהֲנַע ;
(18) בִּיסוּס אֹנֵד פִּירְפוֹר דַּעַם
סִיסְרָא , בּוּנְט גִּשְׁטִיקְטִס צֵינְג ,
צוֹר זִיגְסִבִּיטְטַע , קַעֶסֶט־לִיכְסִם
גּוּוּאָנְד , רִיךְ גִּשְׁטִיקְט , אֹם
רַעַן הָאֵלֹו עֲרָאָבֶרֶטְר שַׁעֲנָן . "

(לא) אֵלֶלַע דִּינַע עֵינַדַע הַעֲרָר ! מִיִּסָן
זָא צו גִּרונְדַע גַּעְהֶן ! דִּיא אִיהֶן
אָבֶר לִיבֶן / שְׁטְרָאֵלֶן , וּוִיא דִּיא
זָאנַע הָאָךְ אִם 19) פִּירְמַאמַעֲנַט ,
אֹנֵד דָּאָ לֹאנְד הָאָטַע רוֹהַע '
פִּירְצִיג יֵאָהֲרַע לֹאנְג .

ו (א) אֵלֶם יִשְׂרָאֵל וּוִידֶר בַּעוּס טָאָהֶט ,
בְּאֹר

באור

(ל) רחמי רחמתיים , בערה אושתי נערות
(רד"ק) . והמלה ממשפחת ויפתח את רחמה
והנה כל חלק הזה מהשיר הם דברים אשר
שמה דבורה בפי אס סיסר' , והם אמרות אשת
נאה , המיחלת לשמוע נקמת בנה באויביו
אשר תקן בס גס היא , ומתכונת כפז כזאת
להזכיר את שנואיה בזיון , לכן בהזכיר אס
סיסרא את נערות בני ישראל , קראה אותם
דרך גכתי רחס , כלומר לא יועילו ולא יצליחו
לכל מלאכ' כ"א לשכך להב תשוק' אנשי חילה .
שלל צבעים , בנדים' היוקרים , צבועי' בכמה מיני צבעונים שגשגל , לסיסרא . רקמה , מעשה
מחט בנגד בצור' מצבעים שזכים . רקסתי' , ענינו רב הרקמה בבגדי' , בכסף וזהב ובכל
דבר חשוב . לצוארי שלל , כלומר צבע הרקמתים אשר על כווארי השרות והנשים היפות ,
אשר שבו ויבחו .

באור התרגום

(18) בִּיסוּס , אֵינַע אֲרַט עֵינַר
עֲגִיפְטִיטְר לֵינְוֹאָנְד .
(19) פִּירְמַאמַעֲנַט , דַּעַר זִיטְבֶּאֲרַע
הִיא , אֵן וּוַעֲלָכְס בִּיא טֶאָגַע
דִּיא זָאנַע , אֹנֵד דַּעַט נֶאֱלָטְט
דִּיא סְטַעֲרַנַע גִּלְעֶנְלָן .

ו (ב) ותעו

מכלל יופי

ל"י על ל"ר דרך קצרה: (ל) רקמתים,
ר"ל רקום בשני פנים, מזה ומזה כאחד
או בשני ענינים כמעשה רקמה:
לצוארי שלל, כלומר לראש השלל
נחונים הבגדים הנכבדים בראש
השלל, לחתם לשרי הצבא: (לא)
כצאת, ר"ל כצאת השמש עד זמן
שהוא בגבורתו, והוא חצי היום, כי
עד אז הולך האור ומתחזק:

אין דען אויגן דעם עוויגן , איבר-
ליס ער זיין דער מאַכט דעם מדין
זיבן יאהרע . (ב) מדינ'ס מאַכט
וואר ישראל איברלעגן , אונד אויס
פֿורכט פֿאַר איהנן מאַכטן זיין זיך ,
קליפֿטן אין דען בערגן , העהלן אונד
פֿעסטונגן . (ג) וואָן ישראל אויס-
גזאַט האַטע , פֿראייניגטן זיך מדין ,
עמלק , אונד דיא מאַרגענלענדר ,
צאָגן איבר זיין דער .

(ד) לאַגרטן זיך אום זיין הרום , פֿר-
דערבטן דיא לאַנד פֿריכטע , ביז גען
עזה הין , אונד ליסן קיין לעבענס-
מיטל אין ישראל , ווערד לאַס נאך
אַכס , אָדר עול .

(ה) דען מיט איהרם פֿיר , מיט
איהרן צעלטן צאָגן זיין הינויק , קאָמ-
וויא

בעיני יהוה ויתנם יהוה ביד-
מדין שבע שנים : (כ) ותעז יר-
מדין על ישראל מפני מדין עשו-
להם בני ישראל את המנהרות
אשר בהרים ואת המערות
ואת המצודות : (ג) ויהיה אם-
זרע ישראל ועלה מדין ועמלק
ובני קדם ועלו עליו :
(ד) ויחננו עליהם וישחיתו את-
יבול הארץ עד בואף עזה ולא-
ישאירו מחיה בישראל ושה
ישור והמור : (ה) כי הם
ומקניהם יעלו ואתליהם יבאו

רשי כרי

באור

שהיה ככר חטא על חטא אכל בשנים 11
כמחל להם כל אשר עשו ועכשיו מתחילין לתטוא
כך כדרס במגלת מלים : (ב) מנהרות -
מטמוריהא ובלשון לע"ו וודו"ש (בל"א גוועלכר)
ועל סם שבושין בהם טאור קטן במקום שאין
טיכר קודין מנהרות לזר"ש בלע"ו (בל"א לייכטן
גלעכען , וכן שמות ל' ז') : מערות , גרו"ט
בלע"ו (בל"א העלן , קליפטיין) : מצודות -
סלוי"ש אין בלע"ו (שוטץ גיטר פון העקן , בווימן ,
וכן לקמן ט' מ"ו) שבושין ביעדים על ידי הפלת
האילנות סביב סביב : (ה) הם ומקניהם -
לרעות

ו (ב) המנהרות, מן אל תופע עליו נהרה
(איונג'ג') והם על דעת רש"י ורד"ק
מערות בהרים, ונקראים כן ע"ש החור אשר
ממנו תכנס האור, ועל פיהם תרגמתי .
אמנם הרלב"ג כתב שהם חבוקות שהיו עושים
על ההרים כשהרגישו האויב בא, למען יכלו
את אשר להם במערות ובמצודות, יכן הוא
במחנות עד היום, ונקראו (פעכטשטאנקן),
וראו לתרגם המנהרות אשר בהרים
(בערגפייער) כי כן יקראו האבוקי' הנזכרות
בל"א . (ג) ובני קדם, הגויש היושבים להם ממזרח,
כמעט בדרומית מערבית . ויחננו עליהם,
כי הגויש ההם היו עשפמות נוסעות עם רב
עושים קצת מהערביים עוד היום . וכן כתב רש"י ז"ל,
הם ומקניהם לרעות התבואה . ולא ישאירו מחיה,
התבואה הכבשלת, גם כלשה ושור וסמור לקחו אתם וילכו . (ח) איש נביא, מפרש

מכלר יופי

ו (ב) ותעז, בודד : המערות, הפירות תחת הארץ : המצודות : המגדלים
הגבוהים, והסלעים הרמים : (ג) והי' אם זרע, כאשר זרע : (ה) כרי
ארבה

כְּדֵי אֲרֻבָּה לָרֶב וְלָהֶם
וְלִגְמֻלֵיהֶם אֵין מִסְפָּר וַיָּבֹאוּ
בְּאֶרֶץ לְשִׁחָתָהּ : (ו) וַיִּדַּל
יִשְׂרָאֵל מְאֹד מִפְּנֵי מִדְיָן וַיִּזְעַקוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה : (ז) וַיְהִי
כִּי־זָעַקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה
עַל אֲדוֹת מִדְיָן : (ח) וַיִּשְׁלַח
יְהוָה אִישׁ נָבִיא אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲנֹכִי הֶעֱלִיתִי
אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֹצִיָּא אֶתְכֶם
מִבֵּית עַבְדִּים : (ט) וַאֲצִיל
אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד כָּל־
לְחֻצֵיכֶם וְאֶגְרַשׁ אוֹתָם מִפְּנֵיכֶם
וְאֶתְנֶה לָּכֶם אֶת־אֶרֶץ : (י)

וויא היישרעקן זאָ פֿיל , מיט קאַמעלן
אַהנע צאָהל , דאָז לאַנד צו פֿרהעערן .
(ו) דא גריהט ישראל רודך מדין ,
אין אייסרפטר אַרמוט , וואָריכר זיַא
צום עוויגן שריען .
(ז) אַלס זיַא נון זאָ איכר מדין צו
גאַט שריען ; (ח) שיקטע איהנן דער
עוויגע איינן פּראָפֿעטן , דער זאָגטע
איהנן : זאָ שפּריכט דער עוויגע ,
דער גאַט ישראל'ס , איך בראַכטע
איך פֿאַן מצרים הרויף , פֿיהרטע איך
אויס דעם שקלאָפֿנהויזע .
(ט) דעטטע איך פֿאַן דער גוואַלט
מצרים'ס אונד אַללר אייערע אונטער־
דריקר , טריב זיַא פֿאַר איך אויס ,
אונד גאַב איך איהר לאַנד ;
(י) שפּראַך אַכר צו איך ; איך בין דער
עוויגע אייער גאַט צייגט קיינע עדה־
פֿורכט , פֿאַר דען געטרן דעם אמורי /

וְאֶתְנֶה לָּכֶם אֶת־אֶרֶץ : (י) וְאֶמְרָה לָּכֶם אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִירָאוּ אֶת־אֱלֹהֵי

האמרי
באור

רש"י

לרעות את התנוחה : (ח) איש נביא . זה
הנביא הוא פנחס בסדר עולם :
(יא) אבי
להם תמיד , ומוכיחם על אשר לא ישמעו בקול אלהים . (ט) ואגרש אותם , טעמו למלת
לוחצים , לא למלת מנצים , והלוחצים הם סיחון ועוג שלא הכינסו לעבור דרך ארצם ,
וינאו לקראת' למלחמה (רד"ק) .

מ כ ל ל י ו פ י

ארבה , ולת די נוספת כאלו אמר כארבה , ויש בה קצת ענין כי יורה להפלגת הדבר :
(ח) [איש נביא , במ"ע נא' זהו פנחס , ובא להוכיחם שקרה להם כן בעבור
שחטאו , והרלב"ג הקשרה ל"ל הוכיחם מקודם כל ימיו ? ולמה הוצרכו לנבואת
דבורה ? וכתב שהוא לא הי' מתנבא כ"א לעתים רחוקים ולא הי' בו כח יתשר בו
להנהיג העם , ולזה הוצרך למנות את גדעון על פועל מלחמת מדין , ואפשר כי כמו
שהי' אלי' פעם נראה ופעם נעלם , כשישאוהו רוח השם אל מקום רחוק כן הי' פינחס ,
ולואת לא שמש בכהונה גדולה כל ימיו , אבל בניו ובני בניו שמשו דורות רבים והוא
קיים

אין דערן לאנד איהר וואָהנט , איהר האַבט אַכר ניכט גהאַרעט .
 (יא) איינסט קאָם איין ענגל , דעם עוויגן , אונד לים זיך אונטער דער אייבע נידר , דיא בייא עפֿרה שטאַנד , וועלכס דעם יואש , אויז דער פֿאַמיליע אביעזר גרהערטע , דאָ עבן זיין זאָהן גרעון , זייצן אין דער קעלטער דראַש , אום עס פֿאַר מדין צו זיכֿרן . (יב) דער ענגל דעם עוויגן וואָרד איהם זיכטכאַר , אונד שפּראַך : דער עוויגע איזט מיט דיר , טאַפֿערער מאַן ! (יג) אום פֿרעזיהונג מיין דערער ! ערווידרטע גרעון , ווען דען דער עוויגע מיט אונס איזט , וואָרום טריפֿט אונס דיום אַללם ? וואָ זינד דען זיינע וואָונדערטאָטן אַללע , פֿאַן

האָמרי אַשר אַתֶּם יוֹשְׁבֵים בְּאַרְצֶם וְלֹא שִׁמְעֵתֶם בְּקוֹלִי : (יא) וַיָּבֹא מִלֶּאֲדָי יְהוָה וַיֵּשֶׁב תַּחַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּעַפְרָה אֲשֶׁר לְיוֹאֵשׁ אָבִי הָעֶזְרִי וַגְּדֵעוֹן בְּנוֹ חֲבֵט חֲטִימִים בְּגִת לְהַנִּים מִפְּנֵי מִדְיָן : (יב) וַיֵּרָא אֵלָיו מִלֶּאֲדָי יְהוָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה עֲמָךְ גִּבּוֹר הַחַיִל : (יג) וַיֹּאמֶר אֵלָיו גְּדֵעוֹן בִּי אֲדֹנָי וַיֵּשׁ יְהוָה עִמָּנוּ וְלָמָּה מִצְּאֲחֵנוּ כָּל־זֹאת וַאֲיֵה כָּל־גַּפְּלֹתָיו אֲשֶׁר סָפְרוּ־

באור

רש"י לנו

(יא) ויבוא מלאך , לדעת רלב"ג הוא המלאך הוא הנביא שזכר , וקורא לו מלאך אלהים כמו שמשאלנו ויאמר ה' מלאך ה' (חגי א' י"ג) , וכן היה לדבריו המלאך הנראה אל מנחם ואשתו , והשיג עליו הרי"א ואמ' א"כ איך עלה בלבב אש השמימה ? אלא ודאי שכל כבדל היה כראה אליו בכורת איש , בהקין לא בשלום , או צמרא' הכנול' , אף שלא יושג כבדל מחומר צחוס , הכה בלכות ה' יראו לאנשי' ושיגוס בכושיהם . בעפרה אשר ליואש , כי יש עפרה אחרת בגבול צנימן , כ"ג והעוים ועפרה (יהושע י"ט כ"ג) . אבי העזרי , ממשפחת אביעזר , כן פירש יור' ישעיה גאון , חבט , חגיטה במקל דישה בנהמות . בגת , מקום שדורכים שם ענבים , ולא חבט בגורן להניס מפני מדין אשר עינס פקית' על כל גורן ישראל . (יב) גבור החיל , קראוהו כן לבשרו וחזקו , שיגבר וינכח את מדין , וכן אמר לך בכחך זה (רד"ק) . כוונתו , כל הרואה אותו סובט מכיר שהו' בעל כח וגבורה טבעית . וכן כתב רש"י שנתן לך כח כזה , ויתורגס (שטארקר טאפפרער) עיין בבאור פרשת יתרו (י"ט כ"א) הוראת מלת חיל . (יג) בי כתי' בנעו' . והר"י אברבנאל פירשו דרך שאלה , ויתורגס (מיט מיר מיין הערר ?) . ויש , אסי' . כל הדעה

(יא) אבי העזרי . מפני אביעזר כן נלמד בןמכשה : ונדעון בנו . אביו היה מוכנן והוא כובדן אמר לו אבא זקן אמה ואם יבאו האויבים לא מוכל לכוס לך אמה ואבי אהבט : בנת . בקודת בית הבד : (יב) עמך גבור החיל . שנתן לך כח כזה : (יג) ויש ה' עמנו . ואם יש ה' אומנו למה מצאחנו ונומר : אשר ספרו לנו אבותינו . פסח היה אמר לו אמש הקדני אבא את ההלל שמעתי שהיה

מכלל יופי

קיים כנזכר בד"ה : (יא) וישב תחת האלה , ענין עכבה , ואע"פ שהוא עומד על רגליו , כי אין נראים המלאכים בישיבה , כ"א בעמידה כד"א ומלאך ה' עומד נתעכב שם תחת האלה עד שפנה אליו גרעון , וכאשר לא פנה אליו נראה אליו וא"ל ה' עמך וכן אשרי יושבי ביהך : חובט חטים , כמו דש , אלא שהדישה בבהמות וחגיטה במקל : (יד) הלא

לָנו יִבְוֹרֵינוּ לֵאמֹר הֲרֵא
 מִמְצָרִים הֵעֲלָנוּ יְהוָה וְעָתָה
 נִשְׁפָּנוּ יְהוָה וַיִּתְּנֵנוּ בְּכַף מִדִּין :
 (יד) וַיִּפֶן אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר לֵךְ
 בְּכַתֵּף זֶה וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת־יִשְׂרָאֵל
 מִכַּף מִדִּין הֲלֹא שָׁלַחְתִּיךָ :
 (טו) וַיֹּאמֶר אֵלָיו בִּי אֲדָנִי בַמָּה
 אוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה אֲלֹפֵי
 הַדָּר בַּמַּנְשֵׁה וַאֲנֹכִי הַצֶּעִיר
 בְּבֵית אָבִי : (טו) וַיֹּאמֶר אֵלָיו
 יְהוָה כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְהִכִּיתָ אֶת־

מדין רש"י

שהיה אומר בלאת ישראל ממזרים ועתה נטשנו
 אם נדוקים היו אבותינו יצא לנו בזכותם ואם
 דשנים היו כשם שיצא להם כפלותיו הנה כן
 יעשה לנו איה כל כפלותיו : (יד) ויפן אליו
 הקב"ה בעצמו : לך בכח זה בכח הזכות הזה
 שלמדת הכיגוריא על בני כד דרש ר' תנחומא :
 (טו) הנה אלפי . האלף שאבי נמנה בו להיות
 תחת שר האלף הוא האלף הדל בכל אפי מנשא :
 (יז) שאתה

פֶּאֶן וועלכֶן אונס אונדע פֶּאָרפֶּאָהרן ער
 צעהלט ? האט ער אונס יא אױס מצרים
 הרױפֶּנפֶּיהרט , אונד איצט פֶּרלעסט
 אונס דער הערר , אונד גיבט אונס
 מדין אין דיא דהענדע . (יד) דא
 קעהרטע זיך דער עױגע צו איהם אונד
 שפראך : געהע הין , מיט דיזר דיינר
 שטערקע , אונד רעטע ישראל אױס דען
 העגדן מדין'ס , זיהע ! איך זענדע דיך .
 (טו) יענר ערווירטע , אום פֶּרצױאונג ,
 מיין הערר ! וואָמיט קאָן איך ישראל
 רעטן ? זיהע ! מױנע שאַאַר איזט דיא
 גרינגסטע אין מנשה , דאָצו בין איך
 דער װינגסטע אין מױנס פֶּאַטרוס הױוע .
 (טז) איך ווערדע אָבר מיט דיזר זױן ,
 שפראך דער עױגע צו איהם , דױז
 זאלסט

באור

הז' אשר נזכרנו, אשר ידע, כל איש, ראיה,
 כי אירא מפני מדין ואחנא לכבוש חטי' בנת'
 (יד) ויפן אליו, כל פנה ואחריו מ"ס מורה
 עזיבת הפוכה דבר שממאס ומבזה בלבו, ואם
 אחריו אל מורה על הרוב החפץ והרצון בדבר
 שהוא פונה אליו. כמו ופניתי אליכם והרביתי
 אתכם (ויקרא כ"ט) : ופניתי אליכם
 ונעבדתם ונזרעתם (יחזקאל ל"ח) וענית אל תפילת עבדיך (מלכים א' ח' כ"א), ויפן
 אליהם למען בריתו מלכים ב' י"ג כ"ג), וכן כאן הראה לו רצונו ומכּוּ בו . בכחך זה
 רב כח לך וזיל להושיע את ישראל מכף מדין . או כפי' רד"ק ורלב"ג שה' בדברו עמו הוסיף
 לו כח ואומץ, וקרוב הוא מאוד . כי גם בדבר איש על לבו זולתו, ועורר לבו לעשות פעולה
 אשר יחפנו שניהם להעשות, יוסף אומץ בלב הכדבר, ויתלהב התשוקה להיות הוא הפועל .
 ואם כשהדובר בן אנוש כך הוא, אם יהיה מלאך אלהים עאכ"ו . (טו) בי אדוני, לשון
 חול הוא, כי עדיין לא הי' יודע כי מלאך הוא, וכן אמר בתחילה בי אדוני צהיר"ק הנו"ן,
 ונקמן זה מפני הזקף (רד"ק) . אלפי, האף שבית אבי נמנה בו, והאלף כמו עתה (אין
 רענימענט, איינע שאחר), ושר האף, כמו בל"א (אין רענימענטס איינהאבר) . (טו)
 ויאמר, כשאמר לו המלאך בשם ה' כי אהיה עמך, אמר לו גדעון אם כן שניא אלהים
 אתה, ונשליחתו אתה בא, תעשה לי אות שאתה מדבר עמי בשם ה', והאות שעשה הוא

מכלל יופי

(יד) הלא שלחתיך, מלה זרה, לחזק המצוה, וענינה אם : (טו) אלפי כו' וי"מ
 מענין אלף שפי' שר וארון ר"ל אבי, ויורה ע"ז מ' שאחריו, ואנכי הצעיר כו' :
 (יט) והמרק

ואלסט מדין שלאגן וויא איינן איינציגן
 מאן . (יז) דא שפראך יענר : ווען
 איך גנאדע אין דיינן אויגן גפונדן , זא
 גיב מיר איין צייכן , דאס דוא (אים)
 נאמן רעם הערן) מיט מיר רעדסט .
 (יח) געה דאך ניכט פאן היר , ביו
 איך צו דיר צוריק גקאמן , איין גשענק
 גבראכט , אונד פאר דיר הינגלעגט
 האבן ווירדע . דויר אנטווארטעטע :
 איך וויל ווארטן , ביו דוא צוריק
 קעמסט . (יט) גרעון גינג הין , לים
 איין ציגנבעקען צוריקטן , אויס איינס
 איפה מעהל אונגווייערטע קוכן באקן ,
 טאהט דאן פלייש זין איינן קארב ,
 דוא בריהע אין זיינן טאפף בראכטע
 עס הינויס אונטר דוא אייכע , אונד
 רייכטע עס איהם הין . (כ) דא שפראך
 דער ענגל גאטס : נים דאן פלייש אונד
 דוא קוכן , לעגע עס דארט אויף דען
 פעלון הין , אונד גיס דוא בריהע דרייבר .
 ער טאהט זא . (כא) נון לאנגטע דער
 ענגל דעם עוויגן , מיט דעם שטאבע
 הין , דען ער אין דער האנד האטע ,
 בריהרטע מיט דעסן ענדע דאן פלייש
 אונד

באור

האששעלה מן הכור (רד"ק) . שאחה , כמו
 שאתה , ונקמן השי"ן להרכיב על האל"ף ,
 " (הכ"ל) . (יט) מצות , לפי שמהר לעשות
 לא הספיק להחמין (ר' ישעיה גאון) . ונדדש
 פסק היה . והמרק , מיס שמתשזל בהם הנשר . פרור , כלי אשר בו מנשלים הנשר .
 (כב) וירא

מכלל יופי

מדין באיש אחר : (יז) ויאמר
 אליו אם נא מצאתי חן בעיניך
 ועשית לי אות שאהר מדבר
 עמי : (יח) אל נא תמש מזה
 עד באי אליך והוצאתי את
 מנחתי והנחת לי לפניה ויאמר
 אנכי אשב עד שובך :
 (יט) וגדעון בא ויעש גדי עזים
 ואיפת קמה מצות הבשר שם
 בפל והמרק שם בפרור ויצא
 אליו אל תחת האלה ויגש :
 (כ) ויאמר אליו מלאך האלהים
 קח את הבשר ואת המצות
 והנחא הפלע הלז ואת המרק
 שפוך ויעש כן : (כא) וישלח
 מלאך יהוה את קצה המשענת
 אשר בידו ויגע בבשר ובמצות

וחעל

רשי

(יז) שאתה . כמו שאתה : (יט) קמח מצות .
 למדנו שפסק היה יום תכופת העומר לכך נאמר
 וסנה כליל לחם שעורים מתהפך ונומר : המרק .
 הרובב

(יט) והמרק כו' לפי שיש בו מריקת הבשר ונמצא בקצת ס' המדוייקים חציו קמ"ץ
 וחציו פתח , שלא כמשפט מזה המשקל , ובמחברת'ן אשר זוכר אותו בכלל
 הקמוצים : בפרור , דוד : ויגש , כפת"ח בס"פ : (כ) פר השור . כמו פר בן בקר :
 ופר השני , י"מ שני לבטן והנכון כי ענינו שני לפד אשר זכר . וענין ז' שני'ת' דאחפסם
 שבע שנין , ואפשר שהי' בן ז' שנים ודרו' לבשר שנה [שהוקצה לע"ז שבע שנים ,
 מ'ם אמרו כי נעכר ז' שנים ואמרו שמנה דברים הותרו באותה הלילה חוץ וור וכלי

וַתַּעַל הָאִשׁ מִן־הַצּוּר וַתֹּאכַל
 אֶת־הַבָּשָׂר וְאֶת־הַמִּצּוֹת וּמִלֶּאֱדָךְ
 יְהוָה הִלֵּךְ מֵעֵינָיו : (כב) וַיֵּרָא
 גִּדְעוֹן כִּי־מִלֶּאֱדָךְ יְהוָה הוּא
 וַיֹּאמֶר גִּדְעוֹן אֵתָּה אֲדָנָי יְהוָה
 כִּי־עַל־כֵּן רָאִיתִי מִלֶּאֱדָךְ יְהוָה
 פָּנִים אֶל־פָּנִים : (כג) וַיֹּאמֶר לוֹ
 יְהוָה שָׁלוֹם לָךְ אֶל־תִּירָא לֹא
 תָמוּת : (כד) וַיִּבֶן שָׁם גִּדְעוֹן
 מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא־לוֹ יְהוָה
 שָׁלוֹם עַד הַיּוֹם הַזֶּה עוֹדְנֵנו
 בְּעַפְרַת אָבִי הָעֶזְרִי : (כה) וַיְהִי
 בְּלִילָהּ הַהוּא וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה
 קַח אֶת־פֶּרֶה־הַשּׂוֹר אֲשֶׁר לְאָבִיךָ
 וּפֶרֶה־הַשְּׂנִי שֶׁבַע שָׁנִים וְהִרְסֵתָ
 אֹתָּה

אונד דיא קוכן , זאגלייך שטיג פייער
 אויס דעם פעלון אויף , אונד פֶּרֶה
 צעהרטע דאז פלייש אונד דיא קוכן ;
 דא בייא קאם איהם דער ענגל דעם
 העררן אויס דעם גויכטע . (כב) דא
 מערקטע גרעון דאס עם איין ענגל דעם
 עויגן וואר , אונד ריף : וועה ! גאט !
 עויגד ! איך האבע איינן ענגל דעם
 העררן גועהן , פֶּאָן אַנגזיכט צו אַנגזיכט .
 (כג) אַכר דער עויגע ריף איהם צו :
 גיב דיק צו פֶּרִידן ! פֶּירכטע ניכטס ,
 דוא ווירסט ניכט שטעהבן . (כד) גרעון
 בויעטע דאזעלבסט איינן אלטאר , דעם
 עויגן צו עהרן , אונד נענטע איהרן
 עויגד אונד פֶּרִידע . נאך יעצט
 איזט ער צו זעהן , צו עפרה דאז דער
 פֶּאָמיליע אביעזר גהערט . (כה) אין
 דער נעכסטן גאכט שפראך דער עויגע
 צו איהם : ניס דען גראסן פֶּאָררן
 דיינס פֶּאָטרס , אונד דען צווייטן זיבן
 יעהריגן שטיר , זאראן זאָלסט דוא דען
 אלטאר

רש"י

באור

היוטב : (כב) אהה - לשון דאגה כלומר מה
 תסא עלי : כי על כן ראיתי . כי על אשר ראיתי
 מלאך ה' לכך אני דואג וזועק אהה : (כד) ויקרא -
 גרעון למזבח : ה' שלום . ה' הוא שלומנו :
 (כה) ופל השני שבע שנים . ותורא תכיינא :
 פר השור . פר הבחור שהשור בן יומנו קרוי שור :
 שבע

(רש"י) . (כג) ויאמר לוה' , המלאך אחרי עלותו השמיע קולו , כי ראה שהי' מפקד בדעתו
 על כי ראה מלאך . (כד) ה' שלום , לשון רש"י על כסוק אל אהי ישראל (בראשית ל"ג כ') לא
 שהמזבח קרוי כך , אלא על שם שהיה הקב"ה עמו כו' ע"ש . וכן כאן לא קרא למזבח כן אלא
 להזכיר הנטות המלאך שלום לך . אבי העזרי , אשר למשפת אביעזר . (כה) בלילה ההוא ,
 אחרי ראה את מלאך אלהים . פר השור , פר הדומה לשור , כלומר פר הגדול , כן פי' רד"ק ,
 וכן משמע דעת הראב"ע בתהלים (ס"ט ל"א) . ופר השני , י"א שני לבטן , וכתב רלב"ג שהיה
 ליואש שור גדול , והשתדל להקנות הפר שזיליד השור ההוא תחילה לע"ז מלידה ומבטן , כדי
 שיהיה יפה וגדול כמולידו , וכן הקנה זה הפר השני שהוליד השור ההוא . ואחרים אומרים שני
 לראשון . והעיקר , שהיה ליואש תוך בקריו שני פרים מיוחדים , אס מוקבים לע"ז או
 מוצקרים ביפים וגדלים , או מפאת שתי אלה יס

אלטאר דינס פֿאַטרס נידר רייסן, אונד
 דען האַינ דאָבייאַ אומהויען • (כו) דאָ
 פֿיר איינן אלטאר דעם עוויגן צו עהרן
 בויען, אַן דער שפיצע דיועס פֿעלוענס,
 אויף איינר פֿלאַכן שטעטע • נים דאָן
 דען צווייטן זיבן יעהריגן שטיר, אונד
 ברינגאיהן אַלס גאַנץ אַפֿפֿר דאָר, מיט
 דעם האַלצע דעם האַינס, דען רואַ אום
 הויען זאלסט • (כו) גדעון נאָם פֿאַם
 זיינן קנעכטן צעהן מאָן, אונד טאַהט,
 וואָס דער עוויגע איהם בפֿאַהלן • ווייל
 ער אַכר זיך, פֿאַר זיינר פֿאַמיליע,
 אונד פֿאַר דען שטאַטלייטן פֿירכטטע,
 עס בייא טאַג אויס צופֿיהרן, זאָ טאַהט
 ער עס דעם נאַכטס • (כח) דעם מאָרגנס
 דאָרויף אַלס דיא שטאַטלייטע פֿרידו
 אויף שטונדן, זיהע! דאָ וואַר דער
 אלטאר דעם בעל איינגריסן, דער האַינ
 דאָנעבן, אומגהויען, אונד דער צווייטע
 שטיר געאַפֿפֿרט, אויף דעם נויאער
 בויעטן אלטאַרע • (כט) זיאַ זאַגטן איינר
 צום אַנדערן: ווער מאַג דאָך דיוס גטאַהן
 האַבן

(כט) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מִי

אֶת־מִזְבַּח הַבַּעַל אֲשֶׁר לְאָבִיךָ
 וְאֶת־הָאֲשֵׁרָה אֲשֶׁר־עָלָיו
 הַתְּכָרוֹת: (כו) וּבְנִיתָ מִזְבֵּחַ
 לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל רֹאשׁ הַמְּעוֹז
 הַזֶּה בַּמַּעֲרֵכָה וּלְקַחְתָּ אֶת־הַפֶּר
 הַשְּׂנִי וְהַעֲלִיתָ עֹלָה בְּעֵצֵי
 הָאֲשֵׁרָה אֲשֶׁר הַתְּכָרוֹת:
 (כו) וַיִּקַּח גְּדֵעוֹן עֲשָׂרָה אַנְשִׁים
 מֵעַבְדָּיו וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹו
 יְהוָה וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָרָא אֶת־בֵּית
 אָבִיו וְאֶת־אֲנָשֵׁי הָעִיר מַעֲשׂוֹת
 יוֹמָם וַיַּעַשׂ לַיהוָה: (כח) וַיִּשְׁכְּמוּ
 אַנְשֵׁי הָעִיר בַּבֶּקֶר וְהִנֵּה נִתֵּן
 מִזְבַּח הַבַּעַל וְהָאֲשֵׁרָה אֲשֶׁר־
 עָלָיו כְּרָתוּ וְאֵת הַפֶּר הַשְּׂנִי
 הֶעֱלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ הַבְּנִי:
 עָשָׂה הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּדְרֹשׁוּ

רש"י ויבקשו

באור

שבע שנים • דאָס פֿאַטער שניב שניב לע"א שבע
 דברים הומרו חומו הליכה מוקפה אשה ולילה
 וכו' כדאי' בתמורה: (כו) ראש המעוץ • ראש
 הסלע

יחד, ואותם צוה' לקחת, הראשון לתכלית
 מה שלא נזכר בכתוב, (ואמרו כדו שלא יהיה
 מקריבין אותו לע"ז), והשני להקרבה, ופי'
 שבע שנים, בן שבע שנים, ולא הזכיר זאת
 ובמותו יתמו • (כו) ראש המעוץ, הו' הסלע
 צדרא, ופי' במקום מושר שראש המעוץ שיוכל
 לנכות בו מזבח, בן פירשו רד"ק ורלב"ג
 וכן תרגמתי • (כח) העלה, בינוכי הפעל,
 וכן והניב גולתה העליתה, (כח) כחוס ב' ז'
 העלה על ספר (ד"ה ב' כ' ל"ד) • וכתב רלב"ג
 שהכירו שהיא הפר השני, אס
 שנשאלו ממנו קנת איברים, כמו הקרנים
 שלא נשרפו והיה בהן סימן, או שפעו

מכלל יופי

שרת וכלי אשורה ולילה ומוקצה ונעבד: (כח) ברתה, עבר מכנין פועל, העלה,
 בחולם מקום הקפ"ץ להרחיב על העין: (לו) אנכי

וַיִּבְקְשׁוּ וַיֹּאמְרוּ גִדְעוּן בֶּן-יֹאָשׁ
עֲשֵׂה הַדָּבָר הַזֶּה: (ל) וַיֹּאמְרוּ
אֲנִישֵׁי הָעִיר אֶל-יֹאָשׁ הוֹצֵא
אֶת-בְּנֵךְ וַיְמַת כִּי נָתַן אֶת-
מִזְבַּח הַבַּעַל וְכִי כָרַת הָאִשָּׁרָה
אֲשֶׁר-עָלְיוֹ: (לא) וַיֹּאמֶר יֹאָשׁ
לְכָל אֲשֶׁר-עָמְדוּ עָלָיו הָאֱתָם וְ
הַתְּרִיבוֹן לַבַּעַל אִם-אֵתָם
הַגּוֹשִׁיעִין אוֹתוֹ אֲשֶׁר יָרִיב לוֹ
יוֹמַת עַד-הַבֶּקֶר אִם-אֱלֹהִים
הוּא יִרְבֶּה לוֹ כִּי נָתַן אֶת-מִזְבְּחוֹ:
(לב) וַיִּקְרָא-לוֹ בַּיּוֹם הַהוּא
יִרְבֵּעַל לֵאמֹר יִרְבֶּה בּוֹ הַבַּעַל כִּי
נָתַן אֶת-מִזְבְּחוֹ: (לג) וְכָל-מְדִין
וְעַמְלֵק וּבְנֵי-קָדָם נָאֲסְפוּ יַחְדָּו
וַיַּעֲבְרוּ וַיַּחֲנוּ בְּעַמְקֵי יִזְרְעֵאל:
(לד) וְרוּחַ יְהוָה לָבְשָׁה אֶת-

גדעון רש"י

הסלע: (לא) האתם תריבון לבעל. כשכיל
הבעל: תושיעון אותו. מנקמו כקמתו וכן
והושיעה ידי לי דדוד כככל וכן והושיעה ידי לי:
אשר יריב לו. כשכילו: אשר יריב לו עד הבקר
יומת. עד הבקר המתונו: אם אלהים הוא.
יריב הוא לעצמו ריבו ונקמתו וכדי לדחותם עד
שיבדה גדעון היס אומר כן: (לב) ירב בו.
בגדעון אכל ריב כופל עם אואת או בו כמו וירב
בלבן חכל לו איכו כופל על הלשון וכל לו הכתובים
כאן כשכיל הם: (לד) ורוח ה' רוח גבורה
ויועק

האבן? מאן פארשטע נאך, אונטר
זוכטע, אונד בראכטע איך ערפאההונג,
דאס גרעון, דער זאָהן דעם יואש,
דיום גטאָהן האָבע. (ל) נון שפראַכֵן
דיא שטאַטלייטע צו יואש: גיב דיין
זאָהן הער, דאס ער שטערבע, הען
ער האָט דען אַלטאַר דעס בעל אַיינע
גריסן, אונד דען האַין דאַביי אומע
גרווען. (לא) יואש אַנטוואַרטטע
אַללן אומשטעהנדן: וואָלט איהר פֿיר
בעל שטרויטן? איהר איהם ביישטעהן?
ווער פֿיר איהן שטרויטט, זאַלל דעם
טאַרס זיין! גדולדעט אייך ביו מאַרגן,
איזט ער גאַט, זאָ ווירד ער עס זעלבסט
רעכֵן, דאָס מאַן זיינן אַלטאַר צעה
שטעהרט האָט. (לב) מאַן נענטע
זייט דיועם טאַגע זיינן זאָהן, ירובעל,
דאָו הייסט: בעל ווירד זיך אַן איהן
רעכֵן, ווייל ער זיינן אַלטאַר צעה
שטעהרט האָט. (לג) אַלס נון איינסם
מדין, עמלק אונד דיא מאַרגנלענד
ווירד צוזאַמן גצאַגן, איכר דען ירדן
גועצט, אונד זיך אים טאַהלע, יזרעאל
גלאַגרט האָטן; (לד) וואורדע גדעון
פֿאַן איינס געטליכֵן מוהטע כלעבט.

כאור

זה מאומ' כשלא מכאופר השכי. (לא) לבעל,
בעביר הבעל 'אשר יריב לו יומת עד הבוק',
רבו הפירושים בזה הכתוב, והנכון כמו
שפירש"י, אשר יריב כשכילו יומת, המתונו
עד הבוקר, אם אלהים הוא בו, וכן מתורג'
(לב) ויקרא, הקור', לא אביו, כי משמעות
אם אלהים הוא, שלא האמין יואש בבעל
ובנקמתו, ולא אמר זה לא בדרך היתול, ואין
ככון לפ' ולומר שקראו יריב בו הבעל, אלא
אנשי המקום קראוהו כך שהאמינו בבעל ובנקמתו, אף אם יאריך אפו, נקה לא
ינקחו. (לג) וכל מדין ועמלק נאספו, כדרכם לבוא לשחת את הארץ, כ"ש והיה אם
זרע ישראל ועלה וגו'. (לד) ורוח ה', בת' ירוח גבורה מן קדם ה'. לבשה את גדעון,
דך

ער לים דיא טראַמפעטע טעהנו , אונד
דיא פֿאַמיליע אביעזר פֿרואַמלטע זיך
היהם צו פֿאַלגן . (לח) ער שיקטע
באַטן , און דיא איבריגן פֿאַמיליען
מנשה'ס , אונד אויך דיוע קאַמן צוזאַמן ,
אונד פֿאַלגטן איהם . אויך פֿערטיגטע
ער באַטן אב , און אשר , זכולן , אונד
נפתלי , אונד זיא קאַמן איהנון ענטגעגן .
(לו) דאָ שפראַך גרעון פֿאַר גאַט : ווען
דוא ישראל דורך מיך בפֿרייען ווילסט ,
וויא דוא גשפראַכֿן ; (לו) זיהע ! היר
לעג' איך דיא אַבגשפֿאַרנע וואַללע אין
דיא שיינע ; ווען נון אויף דער וואַללע
אליין טויא , דער גאַנצע באַדן אַבד ,
טראַקן זיין ווירד , זאָ ווערדע איך פֿר־
זיכרט זיין , דוא ווירסט ישראל , דורך
מיך בפֿרייען , וויא דוא גשפראַכֿן .

(לח) עם גשפֿאַר זאָ . וויא ער דעם
מאָרגנס

גִּדְעוּן וַיִּתְקַע בַּשּׁוֹפָר וַיִּזְעַק
אֲבִיעֶזֶר אַחֲרָיו : (לה) וּמַלְאָכִים
שָׁלַח בְּכָל־מְנַשֶּׁה וַיִּזְעַק גַּם־
הוּא אַחֲרָיו וּמַלְאָכִים שָׁלַח
בְּאֲשֶׁר וּבְזַבְלוֹן וּבְנַפְתָּלִי וַיַּעֲלוּ
לְקָרְאָתָם : (לו) וַיֹּאמֶר גִּדְעוּן
אֶל־הָאֱלֹהִים אִם־יִשְׁעַ מוֹשִׁיעַ
בְּיַד־אֶת־יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ :
(לו) הִנֵּה אָנֹכִי מְצִיג אֶת־גִּזְרֹת
הַצֶּמֶר בַּגִּזְרֵן אִם טַל יִהְיֶה עַל־
הַגִּזְרֹה לְבִדְהָ וְעַל כָּל־הָאָרֶץ
הָרַב וַיִּדְעוּתִי כִּי רַחוּמֵי בְיָדִי
אֶת־יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ :
(לח) וַיְהִי־כֵן וַיִּשְׁכַּם מִמַּחֲרַת

רש"י ויזר

באור

ויזעק אביעזר . כל המשפחה : (לה) ויהי כן .
שהיה טל על הגזה לכה יומר מבשר מקומות כמו
שהוא אומר מלא הספל מים אבל על הארץ חורב לא
כתקיים שהנרית כרותה לטל שאינו נעצר : ויזר .
לשון
יזר רוח גבורה מאת ה' בכל איבריו , כל"א (בלעבן , בזעבן) . (לח) ומלאכים כו'
בכל מנשה , אל משפחות הכותרות משבט מנשה , כי כבר נזעק אביעזר . ויעלו
לקראתם , לקראת גרעון וחילו . עמק יזרעאל בגורל יששכר , ונחלת מנשה בנגב ליטשכר ,
ונכסונה אשר זבולן ונפתלי , אס כן בנסוע גרעון מכחלתו אל מחנה מדין בעמק יזרעאל ,
ילכו לקראתו אשר זבולן ונפתלי , אשר מקום חפנס גם הם , עמק יזרעאל . או טעם
לקראתם לקראת המלאכים , כלומר בשמעם כי נזעק מנשה אחרי גרעון , נזעקו גם הם
טרם בוא המלאכי , ויפגשו בדרך . והראשון עיקר . (לו) ויאמר גרעון , הי' עדיין מאמין
ואינו מאמין , ושאל אות מהשם יתברך אם יהיה מושיע בידוכאשר דבר , ולא הספיק לו
האות הראשון , כי מדרך הגיזה שמשוך הלחיות , לזה שאל אות שכי היסך הראשון
(רלב"ג) . וטעם ויאמר כתב ה"י אברבנאל , אמר בתפילתו אל אלהים . (לו) גזת הצמר ,
לדעתי הצמר שגוזזים משהאמר נקרא גיזה . (לח) ויזר , מנכין הקל בשקל ויזר
עלים

דרך משל , והרוח הוא הלבוש , וגרעון הלבוש ,
ולולי כן היה כתוב הלבשה . ועכינו רוח
ה' מלאה את גרעון כגוף המלא את הלבוש ,
כלומר הרגיש את עצמו אמין וחזק . כ"א ילו
יזר רוח גבורה מאת ה' בכל איבריו , כל"א (בלעבן , בזעבן) . (לח) ומלאכים כו'
בכל מנשה , אל משפחות הכותרות משבט מנשה , כי כבר נזעק אביעזר . ויעלו
לקראתם , לקראת גרעון וחילו . עמק יזרעאל בגורל יששכר , ונחלת מנשה בנגב ליטשכר ,
ונכסונה אשר זבולן ונפתלי , אס כן בנסוע גרעון מכחלתו אל מחנה מדין בעמק יזרעאל ,
ילכו לקראתו אשר זבולן ונפתלי , אשר מקום חפנס גם הם , עמק יזרעאל . או טעם
לקראתם לקראת המלאכים , כלומר בשמעם כי נזעק מנשה אחרי גרעון , נזעקו גם הם
טרם בוא המלאכי , ויפגשו בדרך . והראשון עיקר . (לו) ויאמר גרעון , הי' עדיין מאמין
ואינו מאמין , ושאל אות מהשם יתברך אם יהיה מושיע בידוכאשר דבר , ולא הספיק לו
האות הראשון , כי מדרך הגיזה שמשוך הלחיות , לזה שאל אות שכי היסך הראשון
(רלב"ג) . וטעם ויאמר כתב ה"י אברבנאל , אמר בתפילתו אל אלהים . (לו) גזת הצמר ,
לדעתי הצמר שגוזזים משהאמר נקרא גיזה . (לח) ויזר , מנכין הקל בשקל ויזר
עלים

מכלל יופי

(לו) אנכי מצייג , ענין העמדה : (לח) ויזר , בוא'ו מבנין הפעיל , בפלס , ויזר
גח , והוא מענין כי רגל תזורה , שהוא

וַיִּזַר אֶת־הַגְּזֵה וַיִּמֵּן טַל מִן־
הַגְּזֵה מְלֹא הַסֶּפֶל מִים :
(לט) וַיֹּאמֶר גִּדְעוּן אֶל־הָאֱלֹהִים
אֶל־יְהוָה אִפְּהָ בִי וְאִדְבַרְהָ אִךְ
הַפְּעִים אֲנִסְהֶנָּה רַק־הַפְּעִים
בַּגְּזֵה יְהִי־נָה חֶרֶב אֶל־הַגְּזֵה
לְבִדָּה וְעַל־כָּל־הָאָרֶץ יִהְיֶה־
טַל : (מ) וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים כֵּן בְּלִילָה
הַהוּא וַיְהִי־חֶרֶב אֶל־הַגְּזֵה
לְבִדָּה וְעַל־כָּל־הָאָרֶץ הָיָה
טַל :

ז (א) וַיִּשְׁכַּם יִרְבֵּעַל הוּא גִדְעוּן
וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיַּחֲנוּ
עַל־עֵין חֶרֶד וּמַחֲנֵה מְדִין הָיָה
לוֹ מִצְפּוֹן מִגְּבַעַת הַמּוֹרָה
בְּעַמְק : (ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־

רש"י גרעון

לשון טכנס וכן לא וורו ולא חובשו לא נכבשה
להנזיל הלחה :
ז (א) מגבעת המורה בעמק . דמשכתו למישר
המורה לשון הוראה וראייה כמו מורה בלשונותיו
שמש נופים ודומים בעמק : (ב) יתפאר .
ווכ"ט

מארגנם פהיה אויפשטונד , וואנד עד
דיא וואללע אוים , אונד אלס עד דען
טויא פאן דער וואלע , אויסגדריקט
האטע , וואד עם איינע שאלע פאלל
וואסר . (לט) גרעון שפראך ווידר פאר
גאט : צירנע ניכט איכר מיד , ווען איך
נאך איין מאל ביטע , ערלויבע מיר
נאך איינן פרווך מיט דער וואללען צו
מאכן , לאס נעמליך דיא וואללע אליין
טראקן , אויף דעם גאנצע באדן אכר
טויא זיין . (מ) גאט לים עם זא אין
דער זעלבן נאכט גשעהן , עם וואר
נעמליך דיא וואללע אלליין טראקן , אונד
אויף דעם גאנצן באדן טויא .

ז (א) הירויף מאכטע זיך גרעון אדר
ירובעל , מיט דעם פאלקע , דאן
ער מיט זיך האטע פריה אויף , אונד
לאגרטע זיך בייא דער קוועללע חרד .
דאן לאגר דער מדיניטן , האטע ער
אויף דער נאדרזייטע דער אנהערע
מורה , אים טאהלע . (ב) דער עוויגע
שפראך

באור

עליה (מ"ב י"ח ט') , וטעמו סחיט' . (לט)
אנסה נא , כתב רבינו סעדיה גאון , כי
הנסיון ביכול הכורא אסור כ"ש זיכסו אנלכב'
כו' ; אבל גרעון לא הי' ספק ביכול כל יכול ,
לא נסה לדעת אם בידו תהי' התשועה :

ז (א) מצפון מגבעת המורה בעמק , שער הסתוב כך : ומחנה מדין היה לו בעמק
מכפון לגבעת המור , אשר שם מחנהו , כ"ש , ומחנה מדין הי' לו מתחת בעמק (להלן
ח') , והוא עמק יזרעל הכוזר . וי"ת מגבעתה דמיסתכיא למשרא , ויהי' א"כ כתרנומו (דאז
לאגר דער מדיכטן האטע ער , אויף דער נערדליכן זייטע דער אנהעהע , פאן וועלכר
מאן דאז גאנצע טאהל איכרזיהט) , אך כטית שם מגבעת יתנגד לזה . (ב) פן יתפאר ,
ווכ"ט

מכ ל י ו פ י

שהוא ענין עצור וסחיטה : וימץ , שרשו מצה , ענין מציצה ידוע : מלא , שם :
הספל , אמר בו המתרגם , מלא לקנא דמיא , והוא חמת מים , כליעור שעושים
אותו למים , וכן פי' רב שרירא גאון :

ז (א) המורה , ענין למוד , ופי' בגבעה הי' צופה , שהי' מורה ליושבים בעמק ,